

Załącznik do wniosku o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego

*Dr Łukasz Jan Korporowicz
Katedra Prawa Rzymskiego
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Łódzki*

Autoreferat
przedstawiający opis dorobku i osiągnięć naukowych habilitanta

1. **Imię i nazwisko:** Łukasz Jan Korporowicz.
2. **Posiadane dyplomy, stopnie naukowe – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytuł rozprawy doktorskiej:**
 - 2005-2010 – studia magisterskie na kierunku prawo na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego.
 - 18 czerwca 2010 – egzamin magisterski w Katedrze Prawa Rzymskiego WPiA UŁ, złożony z wynikiem bardzo dobrym (praca magisterska przygotowana pod kierunkiem prof. dr hab. Anny Pikulskiej-Radomskiej, zatytułowana *Prawo rzymskie w rzymskiej Brytanii*, Łódź, ss. 94).
 - 2010-2015 – studia doktoranckie prowadzone na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego.
 - 6 marca 2015 – obrona rozprawy doktorskiej pt. *Prawo rzymskie w orzecznictwie Izby Lordów w latach 1876-2009*, Łódź 2014, ss. 258. Rozprawa napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Anny Pikulskiej-Radomskiej.
 - 20 marca 2015 – uchwała Rady Wydziału Prawa i Administracji UŁ o nadaniu stopnia doktora nauk prawnych.
 - 2013-2016 – studia magisterskie na kierunku prawo kanoniczne na Wydziale Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.
 - 8 listopada 2016 – egzamin magisterski w Katedrze Teorii i Norm Ogólnych WPK UKSW, złożony z wynikiem bardzo dobrym (praca magisterska przygotowana pod kierunkiem o. dr hab. Tomasza Gałkowskiego CP, prof. nadzw. UKSW, zatytułowana *Elementy prawa rzymskiego w myśli prawnej św. Tomasza z Akwinu*, Łódź-Warszawa 2016, ss. 55).

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych:

- Od 1 maja 2015 roku do chwili obecnej jestem zatrudniony w Katedrze Prawa Rzymskiego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego na stanowisku adiunkta.
- Ponadto od 15 maja 2018 roku do chwili obecnej pełnię funkcję obrońcy węzła małżeńskiego przy Trybunale Metropolitarnym Łódzkim.

4. Wskazanie osiągnięcia naukowego, wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki.

Jako wskazane w przywołanej ustawie osiągnięcie naukowe przedstawiam monografię naukową pod tytułem *Prawo rzymskie w Anglii w XVIII wieku. Nauczanie, studia, nauka*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2019, ss. 238, ISBN: 978-83-8142-323-6. Recenzentem wydawniczym monografii był dr hab. Maciej Jońca, prof. nadzw. KUL.

Omówienie celów pracy i wskazanie osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania

Z historycznego punktu widzenia prawo angielskie było zbiorem różnych, wzajemnie od siebie zależnych porządków prawnych. Obok *common law*, należały do niego m.in. prawo admiralicji, prawo kościelne, czy *Equity*. Najbardziej wyrazistymi różnicami między nimi były praktyka prawa i stosowana procedura sądowa. Podczas gdy sądy królewskie (sądy *common law*) posługiwały się tzw. rytami procesowymi, sądy kościelne i admiralicji wykorzystywały procedurę rzymsko-kanoniczną.

Ten ostatni fakt sprawiał, że dla prawidłowego funkcjonowania sądów konieczna była wykwalifikowana kadra prawników znająca się na prawie rzymskim i kanonicznym. Stosowne wykształcenie odbierali oni w angielskich uniwersytetach – w Oxfordzie i Cambridge – gdzie nauczano prawa od czasów średniowiecza. Począwszy od XVI stulecia, wykłady z prawa rzymskiego prowadzone były w uczelniach przez tzw. królewskich profesorów. Liczne niepokoje społeczne XVII wieku sprawiły jednak, że poziom kształcenia akademickiego w Anglii drastycznie się pogorszył, czego skutki widoczne były jeszcze w kolejnym stuleciu.

Mając to na uwadze, ważne wydawało mi się postawienie pytania o kondycję nauki i nauczania prawa rzymskiego, jak i społeczności angielskich romanistów (ang. *civilians*)

w XVIII wieku. W celu uzyskania odpowiedzi na to pytanie konieczne okazało się poddanie bliższej analizie trzech czynników: nauczania prawa rzymskiego, kształtu studiów prawniczych oraz nauki prawa rzymskiego.

Pierwsze zagadnienie przedstawione zostało w rozdziałach noszących tytuły: *Królewskie katedry i profesorowie prawa rzymskiego w Oxfordzie i Cambridge* i *Prawo rzymskie jako przedmiot nauczania poza strukturami królewskich katedr*. W pierwszym z nich zaprezentowałem kwestie związane ze statusem prawnym profesorów, charakterem prowadzonych przez nich wykładów oraz zaangażowaniem się wykładowców w życie uczelni i życie polityczno-prawne Anglii. Drugi rozdział dotyczy z kolei przypadków nauczania prawa rzymskiego przez osoby niebędące królewskimi profesorami. Do tego rodzaju sytuacji dochodziło zarówno w uniwersytetach, gdy niektórzy cywiliści oferowali studentom prywatne wykłady prawa rzymskiego, jak i poza uczelniami. W tym ostatnim przypadku można wymienić przede wszystkim przypadki pełnienia przez znawców prawa rzymskiego funkcji tutorów młodzieży arystokratycznej. Prawo rzymskie nauczane było także w jednej z londyńskich szkół średnich – *Gresham College*. Zainteresowanie nim przejawiali również praktycy *common law*, o czym świadczą zbiory bibliotek ich korporacji zawodowych.

Problem studiowania i studentów prawa rzymskiego znalazł odzwierciedlenie w treści kolejnych dwóch rozdziałów: *Studiowanie prawa rzymskiego. Nadawanie stopni bakałarza i doktora prawa* oraz *Cywiliści a życie społeczno-polityczne osiemnastowiecznej Anglii*. Pierwszy ze wskazanych rozdziałów poświęcony został przede wszystkim wymaganiom stawianym kandydatom do stopnia bakałarza i doktora prawa. Prowadzone rozważania oparte zostały na analizie statutów uniwersyteckich Oxfordu i Cambridge. Rozdział czwarty monografii poświęcony został z kolei obecności cywilistów w społeczeństwie angielskim. Choć podstawowym celem odbywania studiów z zakresu prawa rzymskiego było pozyskanie wiedzy niezbędnej do prowadzenia praktyki sądowej, jednak wielu cywilistów angażowało się w prowadzenie innej działalności, jako duchowni Kościoła anglikańskiego, barristerzy, czy politycy.

Wreszcie ostatni rozdział monografii, *Literatura romanistyczna*, odnosi się do prowadzonych w osiemnastowiecznej Anglii badań nad prawem rzymskim. Omówiłem w nim następujące zagadnienia szczegółowe: publikacje źródeł prawa rzymskiego, prace systematyczne oraz opracowania monograficzne.

Analiza podjęta w przedkładanej monografii prowadzi do istotnych, z punktu widzenia obecności prawa rzymskiego w Anglii, wniosków. Po pierwsze, trzeba podkreślić, że romaniści omawianego okresu różnili się od swoich poprzedników, działających w XVI

czy XVII wieku. To, co w poprzednim stuleciu traktowane było jako wyjątek (np. wykonywanie zawodu barristera przez cywilistę), w XVIII zaczęło być postrzegane jako reguła. Nowe stulecie przyniosło zatem nowe wartości. Na temat nauczania akademickiego prawa rzymskiego można stwierdzić, iż mimo ogólnie złej kondycji angielskich uczelni, wykłady z zakresu prawa nigdy nie zostały zawieszone, co spotkało wiele innych dyscyplin naukowych. Podstawą prowadzonych przez wykładowców rozważań były zazwyczaj *Instytucje* Justyniana. Często powtarzana w literaturze opinia, jakoby cywiliści związani byli jedynie z sądami kościelnymi i admiralicji okazała się być fałszywa. Choć jest prawdą, że znaczna ich część koncentrowała się na różnych aspektach działalności Kościoła ustanowionego, jednak równocześnie bardzo wielu cywilistów angażowało się w działalność naukową (często z zakresu nauk ścisłych), politykę, dyplomację, a nawet praktykę *common law*. Cywiliści pełnili wiele ważnych funkcji i urzędów. Wprawdzie ich wiedza dotycząca prawa rzymskiego była przez nich wykorzystywana wyjątkowo, jednak klasyczne wykształcenie i romanistyczna formacja prawna były bez wątpienia ich atutem. Osiemnastowieczni cywiliści byli ważnym i stabilnym elementem angielskiej elity intelektualnej.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych.

Pośród innych publikacji, które ukazały się po uzyskaniu przeze mnie stopnia doktora, należy przede wszystkim wskazać na prace, które stanowiły pokłosie badań prowadzących do przygotowania rozprawy doktorskiej. Jesienią 2016 roku nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Łódzkiego ukazała się monografia przygotowana na podstawie obronionej rozprawy.

Prócz tego, fragmenty wspomnianej monografii posłużyły mi do przygotowania angielskojęzycznego artykułu naukowego dotyczącego zagadnienia wykorzystania prawa rzymskiego w celu uzupełnienia luk prawnych. Nosił on tytuł *Roman Law Tradition in Three Cases of First Impression*, *Revista Internacional de Derecho Romano* 21 (2018), s. 184-211. Artykuł, w porównaniu z odpowiednim podrozdziałem monografii, poszerzyłem o teoretyczno-prawne rozważania dotyczące tzw. luk prawnych (*legal gaps* i *loopholes*) w prawie angielskim. Wyjaśniłem również szczegółowo zagadnienie tzw. *spraw of first impression*, tzn. postępowań sądowych, w trakcie których niemożliwe było przywołanie wcześniejszych precedensów. Sytuacja taka wynikać może w dwóch przypadkach: (1) gdy brak jest odpowiedniego precedensu, oraz (2) gdy precedens wydany w tego rodzaju sprawie istnieje, lecz stan faktyczny drastycznie różni się od badanego w toczącym się aktualnie

postępowaniu. Ponadto w procesie wydawniczym znajduje się obecnie drugi artykuł oparty na rozważaniach dotyczących wykorzystania przez Izbę Lordów rzymskich rozwiązań dotyczących odpowiedzialności deliktowej.

W okresie następującym po obronie doktoratu, opublikowałem również jeden artykuł stanowiący efekt badań zakończonych w okresie poprzedzającym uzyskanie stopnia naukowego. Jesienią 2015 roku ukazał się tekst zatytułowany *Roman Tax Policy in Roman Britain*, *Revue Internationale des Droits de l'Antiquité* 61 (2014), s. 229-251. W pracy przedstawiłem rozważania oparte na analizie tekstów literackich, znalezisk archeologicznych oraz źródeł epigraficznych dotyczących polityki podatkowej Rzymian prowadzonej względem mieszkańców Brytanii.

Prócz wskazanych powyżej prac, w okresie od marca 2015 do chwili obecnej, prowadziłem także badania obejmujące cztery następujące obszary tematyczne:

(a) **Prawo rzymskie w Anglii w XVIII stuleciu.** Wynikiem tych badań była przede wszystkim opublikowana monografia, wymieniona powyżej jako osiągnięcie naukowe w rozumieniu ustawy o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. Ponadto tematyce tej odpowiadały cztery artykuły. Jako pierwszy wydany został tekst noszący tytuł *Wykładowcy prawa rzymskiego w Oxfordzie i Cambridge w XVIII wieku*, *Opolskie Studia Administracyjno-Prawne* XV/2 (2017), s. 87-104. Artykuł ten zawiera wyniki badania pilotażowego poprzedzającego podjętą następnie w monografii tematykę. Przedstawiłem w nim w sposób chronologiczny sylwetki królewskich profesorów prawa rzymskiego, którzy w osiemnastym stuleciu nauczali w Oxfordzie i w Cambridge. Wnioski wypływające z przeprowadzonej analizy uzasadniały podjęcie dalszych poszukiwań. Obecności prawa rzymskiego w osiemnastowiecznej Anglii poświęciłem w związku z tym kolejne prace, w których przedstawiłem szczegółowe zagadnienia. Pierwszą był angielskojęzyczny artykuł *Was the Roman Canon Law Studied in Eighteenth Century England?*, *Studia Prawno-Ekonomiczne* 108 (2018), s. 83-102. Omówiłem w nim odwołania do źródeł prawa kanonicznego Kościoła katolickiego w angielskich podręcznikach do nauki prawa anglikańskiego oraz prawa rzymskiego w osiemnastym wieku. Celem artykułu było zbadanie częstotliwości przywoływania przedreformacyjnej tradycji prawa przez angielskich prawników będących wiernymi Kościoła ustanowionego. Zaprezentowane rozważania dały mi podstawę do wysunięcia wniosku, iż stopniowa liberalizacja polityki władz brytyjskich względem katolików przebywających na Wyspach, sprawiła, że zaczęła zmieniać się również postawa angielskich prawników względem prawa Kościoła katolickiego. Także mój kolejny artykuł dotyczył działalności naukowej angielskich cywilistów. W opracowaniu

zatytułowanym *Najstarsze angielskie tłumaczenie 'Institutiones' Justyniana*, Zeszyty Prawnicze UKSW 18.4 (2018), s. 5-34, skupiłem się na szczegółowym omówieniu sylwetki George'a Harrisa, angielskiego cywilisty, który w roku 1756 opublikował w Londynie pierwsze angielskojęzyczne tłumaczenie podręcznika Justyniana. Dokonanie G. Harrisa było wyjątkowe z kilku względów. Obok faktu bezprecedensowego charakteru publikacji, autor tłumaczenia był na co dzień praktykiem prawa, który nie był związany z działalnością żadnej z angielskich uczelni. Ponadto należy nadmienić, że tłumaczenie opatrzone zostało obszernym aparatem krytycznym, który stanowił największy walor wskazanej pracy. George Harris wykazał się dobrą znajomością nie tylko źródeł, lecz również literatury, i to zarówno dotyczącej prawa rzymskiego, jak i angielskiego. Swobodnie posługiwał się raportami sądowymi, co w połowie osiemnastego wieku nie było jeszcze utrwaloną praktyką. Wymienione dotychczas artykuły dotyczyły nauki prawa rzymskiego, kolejny poświęciłem natomiast praktycznemu zastosowaniu wiedzy o prawie rzymskim przez parlamentarzystów wspierających dążenia abolicjonistów – tj. osób walczących o zniesienie niewolnictwa w Wielkiej Brytanii oraz w Imperium Brytyjskim. Wskazany artykuł nosi tytuł *The Abolition of Slavery in Britain. Roman Argumentation in the Houses of Parliament*, 筑波法政 / Tsukuba Journal of Law and Politics 77 (2019), s. 53-61. Artykuł stanowi owoc szerszych badań, które w chwili obecnej nie są jeszcze zakończone, i których ostateczne wyniki wkrótce zostaną opublikowane. Wnioski płynące z dotychczas przeprowadzonej analizy wskazują, że prawo rzymskie, jak i kultura rzymska w ogólności, stanowiły popularny punkt odniesienia. Porównanie rzymskiej i nowożytnej praktyki niewolniczej stosowane było na przestrzeni lat 1788-1833 kilkunastokrotnie. Z zacięciem należy przyjąć, że w oczach ówczesnych propagatorów idei wyzwolenia niewolników, rzymskie formy pozbawienia wolności zdawały się bardziej humanitarne, aniżeli te, stosowane względem niewolników przebywających w koloniach brytyjskich, przede wszystkim na obszarze dzisiejszych Karaibów.

(b) **Prawo rzymskie w myśli prawnej św. Tomasza z Akwinu.** Drugim obszarem prowadzonych przeze mnie badań, było wykorzystanie przez Akwinatę rzymskiej tradycji prawnej. W swych poszukiwaniach ograniczyłem się do tzw. traktatu o prawie św. Tomasza, który stanowi część *Sumy Teologicznej* (S.Th. I-II, qq. 90-97). Opublikowany cykl obejmuje trzy artykuły noszące następujące tytuły: *Kontekst prawniczej wiedzy św. Tomasza z Akwinu*, Studia Prawno-Ekonomiczne 98 (2016), s. 49-70, *Bezpośrednie wykorzystania prawa rzymskiego w tzw. Traktacie o prawie (S.Th. I-II, qq. 90-97) św. Tomasza z Akwinu*, Studia Prawno-Ekonomiczne 102 (2017), s. 37-51 i *Pośrednie wykorzystania prawa rzymskiego*

w tzw. *Traktacie o prawie* (S.Th. I-II, qq. 90-97) św. Tomasza z Akwinu, *Studia Prawno-Ekonomiczne* 103 (2017), s. 61-75. W pierwszym z tekstów omówiłem potencjalne źródła wiedzy św. Tomasza o prawie. Jego działalność osadzona została przeze mnie w kontekście tzw. średniowiecznego renesansu prawniczego (XI-XIII stulecie), pojęcia *studium* – jednego z filarów duchowości zakonu dominikanów, do którego św. Tomasz należał, a także wskazałem na dużą liczbę prawników – tak kanonistów, jak i legistów, którzy w czasach Akwinaty wstępowali do zakonu. Drugi artykuł obejmował zestawienie i analizę justyniańskich źródeł prawa wykorzystanych w tzw. traktacie o prawie. Choć pojawiały się one wielokrotnie, jednak ostatecznie trzeba przyznać, że zakonnik posługiwał się nimi raczej jako argumentami teologicznymi, nie zaś prawnymi w ścisłym tego słowa znaczeniu. Ostatni artykuł omawianej serii dotyczył posługiwania się argumentem wywodzącym się z prawa rzymskiego w sposób pośredni. Mimo, iż św. Tomasz korzystał z bogatego wachlarza pism autorów starożytnych i wczesnośredniowiecznych, jednak z ich grona do prawa rzymskiego nawiązywał jedynie św. Izydor z Sewilli. Akwinata często korzystał z piątej księgi jego dzieła zatytułowanego *Etymologiarum sive Originum*. Bliższe badania wykazały, iż opis zjawisk prawnych zaczerpnięty przez św. Tomasza z traktatu hiszpańskiego biskupa posłużył jako praktyczna (prawno-pozytywna) ilustracja filozoficzno-teologicznego ujęcia istoty prawa. Prawo rzymskie, tak jak było ono widziane przez św. Izydora, stało się dla Akwinaty wzorcem relacji między prawem nadprzyrodzonym, a ludzkim.

(c) **Prawo rzymskie w postanowieniach IV Soboru Laterańskiego.** Równolegle z powyżej opisanymi, prowadziłem również inne badania dotyczące średniowiecznego prawa kanonicznego. W związku z przypadającą w listopadzie 2015 roku osiemsetną rocznicą odbycia IV Soboru Laterańskiego, podjąłem się opracowania przypadków wykorzystania prawa rzymskiego przez Ojców soborowych. Bliższa analiza ich postanowień wykazała, że prawo rzymskie mogło mieć wpływ na trzy kanony: 39 (*Saepe contingit*), 40 (*Contingit interdum*) i 41 (*Quoniam omne*). Dały one podstawę do przygotowania trzech artykułów w języku polskim – *Rzymskie inspiracje kanonu 39 (Saepe contingit) IV Soboru Laterańskiego*, *Łódzkie Studia Teologiczne* 25.2 (2016), s. 91-102, *Kanon 40 (Contingit interdum) IV Soboru Laterańskiego (1215) a prawo rzymskie*, *Acta Universitatis Lodzensis. Folia Iuridica* 80 (2017), s. 47-54, *Bona fides praescriptio. Kanon 41 (Quoniam omne) IV Soboru Laterańskiego (1215) a prawo rzymskie*, *Prawo Kanoniczne* 61.1 (2018), s. 169-183 – jak również opracowania zbiorczego w języku angielskim: *Roman Law Behind the Decrees 39-41 of the Fourth Lateran Council (1215)*, [w:] A. Larson, A. Massironi (eds.), *The Fourth Lateran Council and the Development of the Canon law and the ius commune*, Brepols:

Turnhout 2018, s. 237-252. Każdy ze wskazanych kanonów reprezentuje odmienne ścieżki recepcji prawa rzymskiego przez prawo kanoniczne. Kanon 39, posługując się sformułowaniem *non obstante civilis iuris rigoris*, odsyłał jego adresatów do bliżej niesprecyzowanych rozwiązań zawartych w Kodyfikacji justyniańskiej. Analizując treść kanonu sformułowałem hipotezę, zgodnie z którą Ojcowie soborowi mogli odwoływać się do któregoś z następujących przypadków: *actio Pauliana*, kasus sprzedaży rzeczy skradzionej bądź zasiedzenie rzeczy skradzionej. Niezależnie od tego, do którego ze wskazanych przypadków twórcy postanowienia soborowego się odwoływali, ważny pozostaje fakt, iż prawo rzymskie uznane zostało za godny uwagi autorytet, do którego należy się odnieść formułując nowe prawo. W kanonie 40 zawarta została norma dotycząca konsekwencji niestawienia się strony procesowej w sądzie (*contumacia*). Postanowienie soborowe było wypadkową długotrwałego rozwoju procesu rzymsko-kanonicznego. Przeprowadzone przeze mnie badania wykazały ciągłość myśli i rozwiązań stosowanych tak w poklasycznym prawie rzymskim, jak i w prawie kanonicznym. Na marginesie tych rozważań przedstawiłem także kilka uwag dotyczących pojęcia *aequitas canonica* i jej związku ze słusnością rzymską. Wreszcie ostatni kanon – 41 – dotyczy wymogu dobrej wiary w związku z zasiedzeniem. Soborowe rozstrzygnięcie potwierdziło akceptowany w Kościele od czasów starożytnych zwyczaj, zgodnie z którym *mala fides superveniens nocet*. W ten sposób prawo kanoniczne zdystansowało się od prawa rzymskiego. Jednocześnie na kanwie analizy wspomnianego kanonu wskazałem na stopniowe rozejście się w okresie poprzedzającym jego wydanie pojęć przedawnienia (*praescriptio extinctiva seu liberativa*) i zasiedzenia (*praescriptio acquistiva*) w prawie kanonicznym.

(d) **Sylwetki polskich romanistów.** Ostatnim zagadnieniem, które budziło moje szczególne zainteresowanie w okresie po uzyskaniu stopnia doktora nauk prawnych, były sylwetki polskich romanistów na przestrzeni XIX i XX stulecia. Problematykę tę można podzielić na dwa mniejsze pola badawcze: pierwszym z nich była postać krakowskiego romanisty Jana Kantego Rzezińskiego, drugim zaś postaci twórców łódzkiej szkoły prawa rzymskiego – Borysa Łapickiego i Cezarego Kunderewicza.

Osobie Jana Kantego Rzezińskiego poświęciłem dotychczas jedno opracowanie: *Gaius a działalność naukowa Jana Kantego Rzezińskiego*, Łódzkie Studia Teologiczne 27.2 (2018), s. 61-71. Artykuł dotyczy zainteresowania J.K. Rzezińskiego ogłoszonym w roku 1820 palimpsestem weroneńskim, zawierającym tekst *Instytucji* Gaiusa. Krakowski romanista w roku akademickim 1831/1832 wygłosił dla studentów Akademii Krakowskiej wykład monograficzny dotyczący *Instytucji*. Prócz tego J.K. Rzeziński przetłumaczył na język polski

Scholien zum Gaius Edwarda Gansa. W artykule omówiłem treść wykładu, na podstawie kwerendy archiwalnej przeprowadzonej w Archiwum UJ. Przedstawiłem także znaczenie dokonanego przez romanistę tłumaczenia i jego wpływ na późniejszych dziewiętnastowiecznych badaczy twórczości Gaiusa. W drugim artykule zająłem się innym tłumaczeniem J.K. Rzezińskiego, noszącym tytuł: *Rys historyczny prawa rzymskiego*. Był to polski przekład tzw. rozdziału czterdziestego czwartego, pochodzącego z pracy E. Gibbona *The History of Decline and Fall of the Roman Empire*. Znaczenie oryginału, jak i polskiego tłumaczenia, wiąże się przede wszystkim z tym, że wskazany rozdział posłużył jako inspiracja dla badań prowadzonych przez Gustawa Hugo, mistrza i nauczyciela Fryderyka Karola von Savigny. Łączy się go zatem z początkami kształtowania się w Niemczech szkoły historyczno-prawnej. Obecnie w przygotowaniu znajduje się jeszcze jeden artykuł poświęcony J.K. Rzezińskiemu, jak również monografia zawierająca antologię jego prac.

W swoich badaniach nad dziejami polskiej romanistyki zająłem się także sylwetkami dwóch łódzkich profesorów prawa rzymskiego. Wspólnie z dr. Tomaszem Banysiem opublikowaliśmy następujące szkice biograficzne: *Cezary Kunderewicz (1912-1990)*, [w:] A. Liszewska, A. Pikulska-Radomska (red.), *70 lat Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego: Łódź 2015, s. 99-104 i *Borys Łapicki (1889-1974)*, [w:] A. Liszewska, A. Pikulska-Radomska (red.), *70 lat Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego: Łódź 2015, s. 129-134. Obie prace stanowiły część szerszego projektu, którego celem było upamiętnienie profesorów łódzkiego Wydziału Prawa i Administracji z okazji siedemdziesiątej rocznicy jego powstania.

Poza przedstawionymi pracami opublikowałem również jeden artykuł, który nie pozostawał w bezpośrednim związku z przedstawionymi dotychczas obszarami badawczymi. Nosi on tytuł: *Pacta sunt servanda w prawie kanonicznym*, [w:] E. Kozerska, P. Sadowski, A. Szymański (red.), *Pacta sunt servanda – nierealny projekt czy gwarancja ładu społecznego i prawnego?*, AT Wydawnictwo: Kraków 2015, s. 113-125. Artykuł wpisywał się w moje zainteresowania historią średniowiecznego prawa kanonicznego. Wskazałem w nim na rozwój zasady *pacta sunt servanda* w prawie kanonicznym, od czasów późnej starożytności do czasów współczesnych. W sposób szczególny skupiłem się w nim na znanej Kościołowi powszechnemu, jednak szczególnie rozpowszechnionej w średniowiecznym prawie angielskim konstrukcji *laesio fidei*. Była to przysięga dłużnika mająca na celu zabezpieczenie interesów wierzyciela poprzez odwołanie się do autorytetu Boga, świętych bądź aniołów. W sytuacji, gdy dłużnik nie spełnił ciążącego na nim obowiązku, sprawa trafiała do sądu

kościelnego, który traktował ją nie tylko jako niedopełnienie zobowiązania umownego, lecz także jako grzech kłamstwa, co uzasadnione było złożeniem przysięgi.

W roku 2016 opublikowałem także dwie mniejsze prace: recenzję monografii R. Kamińskiej, *Czasopismo Prawno-Historyczne* 68.2 (2016), s. 365-367 i wspomnienie pośmiertne angielskiego romanisty Petera Gonville Steina, *Czasopismo Prawno-Historyczne* 68.2 (2016), s. 388-391.

Prócz wskazanych przeze mnie publikacji, wyniki prowadzonych badań przedstawiałem również na licznych konferencjach naukowych. Łącznie wystąpiłem z referatem na pięciu konferencjach ogólnopolskich oraz siedmiu konferencjach międzynarodowych, w tym na najważniejszych i cieszących się powszechnym uznaniem spotkaniach historyków praw antycznych – Société Internationale F. de Visscher pour l'Histoire des Droits de l'Antiquité i spotkaniach historyków zajmujących się tradycją praw anglo-amerykańskich – British Legal History Conference (szczegółowy wykaz konferencji i innych wystąpień w załączeniu).

Łukasz Jan Karpawicz